

ADVIES

GROTE PROJECTEN

AANVRAAG: Robot Love

NR: BGR/2017/125

AANVRAGER: Stichting Niet Normaal

BIJENKOMST ADVIESCOMMISSIE: 25 april 2017

BEGROTING: € 1.218.577

DATUM ADVIES: 19 mei 2017

GEVRAAGDE BIJDRAGE: € 350.000

1. ALGEMEEN

ROBOT LOVE wil een artistieke vertaling geven van een maatschappelijk debat over de opmars van robots. Robots zijn niet alleen van invloed in de industrie, maar vullen ook een leemte op in de vraag naar zorg, aandacht, liefde en seks.

Kunstenaars zoeken te midden van de oprukkende algoritmes naar wat we in die ontwikkeling kunnen verliezen: empathie en intuïtie. Wordt aandacht schaars of bieden digitalisering en robotica ook ruimte voor liefde en generositeit?

ROBOT LOVE heeft tijdens de Dutch Design Week 2017 een kick-off, waarvoor een bijdrage is verleend uit de Impulsgelden. Centraal in het Brabant C-project staat de expositie ROBOT LOVE in het Evoluon, najaar 2018 met een uitloop in een derde 'platform' in 2019. ROBOT LOVE wil uitdagen tot nadenken over wie wij zijn.

In de voorbereiding met de scout is stilgestaan bij de strategie om de opbrengst van het project voor Brabant te verduurzamen, en op een toegevoegde waarde voor wat er op dit gebied in Eindhoven allemaal al aan de gang is aan initiatieven.

Voor de pitch verschenen initiatiefneemster Ine Gevers, marketing manager Daniël Bouw en bestuursleden Anastasia van Gennip en Frens Frijns. Aan de orde kwamen onder meer de duurzame versterking voor het Brabants cultuursysteem en verhouding tot andere partijen in de regio met verwante doelen en activiteiten, de begroting en daarbij in het bijzonder sponsoring.

2. OPMERKINGEN BIJ CRITERIA

2.1 VERPLICHT

a. Het project is van hoge culturele kwaliteit, tot uitdrukking komend in oorspronkelijkheid, zeggingskracht en vakmanschap (score: goed)

ROBOT LOVE wil kunstenaars laten reflecteren op wie we zijn en willen worden. Dit alles gelinkt aan robotica, en door middel van 'disruptieve technologie' (die gevestigde technologie verdringt of ontwricht) en performatieve media. Het publiek moet de tinteling van nieuwe ontmoetingen met niet-menselijke intelligenties voelen. De adviescommissie is onder de indruk van de heldere visie op het thema die Ine Gevers in de aanvraag en de pitch geeft. Het project is daardoor ook als een duidelijke stap in het oeuvre van de initiatiefneemster te plaatsen. De keuze voor het iconische Evoluon voor de tentoonstelling vindt de adviescommissie een goede; dit gebouw spreekt tot de verbeelding en past goed bij het thema.

De tentoonstelling zal bestaan uit grote installaties van 25 kunstenaars die alle op eigen wijze een symbiose representeren tussen mens en machine. De stap hier naar toe via het filmproject *Army of Love* en de verzameling ideeën uit de 'call for cyborgs' die de opbrengst moeten worden van de kick-off in 2017 en de rode draad vormen voor het project in 2018, is overtuigend. Enkele van de beoogde kunstenaars hebben al locatieonderzoek gedaan in Eindhoven, en voor de publicatie zijn al veel bijdragen binnen.

Artistiek leider Ine Gevers en zakelijk leider Rob Veldhuijsen zijn ervaren op het gebied van dit soort projecten. Stg. Niet Normaal heeft door het succes van vorige projecten (m.n. het door professionals en media positief ontvangen *Hacking Habitat* in 2016) een goede reputatie.

De commissie heeft op basis van deze uitgangspunten het vertrouwen dat de initiatiefnemers in staat zijn het thema met hoge kwaliteit en aansprekend vorm te geven.

b. Het project versterkt het cultuursysteem van de provincie Noord-Brabant op duurzame wijze (score: voldoende)

De keuze van Eindhoven als plaats voor het project is voor de initiatiefneemster vanzelfsprekend, en de adviescommissie volgt die gedachte. Eindhoven is niet alleen een centrum van technologie, maar ontwikkelt zich met initiatieven als Baltan, Strp, MAD Manifestations, STEC en VPRO Medialab ook steeds meer als plaats waar de maatschappelijke gevolgen van de technologische revolutie worden onderzocht. ROBOT LOVE is dan ook goed in te passen in die groeiende infrastructuur, en dat gebeurt ook in de diverse platforms. Uitgaande van de hoge inhoudelijke kwaliteit in het project, ook in de platforms na 2018, is te verwachten dat het project daardoor op zijn beurt de regionale netwerken op dit punt helpt versterken. Eerdere projecten van Stichting Niet Normaal, zoals Hacking Habitat, blijven lang aanwezig in het bewustzijn als referentie voor kunstzinnige aanpak van maatschappelijke thematiek. De commissie ziet ook in ROBOT LOVE het potentieel om op die manier door te werken. Een extra bijdrage aan borging geeft de keuze om het bestuur van Stichting Niet Normaal - in elk geval gedurende de projectperiode - voor een belangrijk deel te laten bestaan uit personen met een stevige worteling in het Eindhovens netwerk.

De door de initiatiefneemster geclaimde boost voor internationale zichtbaarheid van Brabantse partners door dit project is voor de commissie minder overtuigend. Internationale zichtbaarheid zal er met name door meeliften op de Dutch Design Week zonder twijfel zijn, maar buiten mogelijk het Evoluon, zijn de samenwerkingspartners al flink actief in internationale netwerken en zullen zij ook zonder dit project voor internationale bezoekers en participanten tijdens de DDW zichtbaar zijn.

c. Het project is ten minste van nationale betekenis (score: goed)

Uit het hierboven overwogene vloeit wel voort dat in combinatie met de te verwachten hoge kwaliteit, op (inter)nationaal belang en zichtbaarheid zeker gerekend kan worden. Niet alleen onder de kunstenaars bij de expositie, ook onder de schrijvers van de publicatie zijn namen met een goede internationale reputatie betrokken. Niet normaal heeft een goed internationaal netwerk. Op dit punt draagt ook bij het trackrecord van Niet Normaal op basis van eerdere projecten die landelijk aandacht trokken. De landelijk betekenis wordt bevestigd door bijdragen van onder meer het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie.

d. In het project is sprake van ondernemerschap (score: voldoende onder voorwaarde)

ROBOT LOVE haalt zijn dekking voor een flink deel uit subsidies en voor de rest uit partnerbijdragen, eigen inkomsten en sponsoring. De subsidiebehoefte in de loop der jaren vertekent doordat Brabant C niet als subsidiënt maar als partner wordt opgevoerd. Inhoudelijk zoekt Brabant C met initiatiefnemers naar partnerschap, maar financieringstechnisch moet een Brabant C-bijdrage toch wel degelijk als overheidsbijdrage worden beschouwd. De gevraagde Brabant C-bijdrage meegenomen, bedraagt het subsidiepercentage in 2018 64% en in 2019 76%.

Na deze correctie is de bijdrage van partners net iets meer dan 1%. De sponsorbijdragen belopen 4%.

Projecthouder geeft aan dat ROBOT LOVE al is vastgelegd als merk en dat er naast de stichting, indien de verdien potentie reëel wordt, een bv opgericht wordt waarin men Brabant C eventueel wil laten meedelen. Een businessmodel om verdienpotentie te realiseren ontbreekt.

De stichting Niet Normaal heeft in haar 10 jarig bestaan menig partij uit het bedrijfsleven aan zich weten te binden. Onder hen zijn Achmea (hoofdsponsor tentoonstelling Niet Normaal), Lidl, Essent En Desso (sponsors Ja Natuurlijk tentoonstelling), Twynstra Gudde en Akzo Nobel (ondersteuning Hacking Habitat). Doel is om nog meer bedrijfsleven o.a. ASML, NXP, Tesla, VDL, Philips, Beagle Brabant en Brabants Besten te interesseren. Achterliggende gedachte is dat bedrijven kunstenaars nodig hebben voor innovatie/technologische ontwikkelingen. De adviescommissie juicht deze visie toe, maar ziet de opbrengst ervan, zeker de gezien de potentiële impact die van een project met deze omvang verwacht mag worden, nu onvoldoende terug. Verder laat de stakeholdersanalyse zien dat organisatie en project ook goed lijken ingebed binnen culturele instellingen, maatschappelijke organisaties en overheden. Hierboven bleek dat ook dit zich nog maar zeer beperkt vertaalt in financiële opbrengst uit partnerbijdragen.

Na de pitch heeft de aanvrager nog informatie verstrekt over de invulling van pm-posten op de begroting, die in tot een begroting van in totaal ongeveer € 1.7 mln. leidt. Dekking van deze meerkosten wordt verwacht vanuit het Mondriaan Fonds. Als dit gerealiseerd wordt zal dat weliswaar leiden tot een daling van het percentage waarvoor

Brabant C wordt aangesproken, maar ook het draagvlak voor het project buiten overheidsbijdragen verder versmallen.

De doelgroep is breed: 18 tot 35 jarigen, professionals en liefhebbers uit de wereld van kunst, technologie en gezondheidszorg. De verwachting van 50.000 bezoekers is fors, maar mede gebaseerd op een periode van de expositie in 2018 tijdens de Dutch Design Week publiek. Het Evoluon ligt voor bezoekers niet zo gunstig in de stad, maar kan met zijn iconische verleden en uitstraling ook als trekpleister fungeren.

e. Het project draagt bij aan de vrijetijdseconomie van de provincie Noord-Brabant (score: voldoende)
ROBOT LOVE zal een aanzienlijk deel van zijn bezoekers trekken tijdens de Dutch Design Week. In die periode zal het profijt van die bezoekersstroom groter zijn dan dat de expositie daar veel extra publiek aan toevoegt. In de 8 weken daarna verwacht de aanvrager nog 15.000 bezoekers. Platforms 2 en 3 in 2019 trekken naar verwachting nog eens ruim 10.000 bezoekers. Al met al kan een voldoende bijdrage aan de vrijetijdseconomie verwacht worden van het project.

f. Het project is nieuw of geeft een nieuwe impuls aan een bestaand project of organisatie (score: goed)
Het project is op zichzelf nieuw. Daarnaast kan het in 2018 een impuls geven aan het revitaliseren van het Evoluon als publiekstrekker rond de nieuwste technologie en creativiteit, mede door de samenwerking met STEC, die in 2019 nog eens een vervolg krijgt.

g. Het project kan rekenen op draagvlak in de Brabantse samenleving (score: voldoende)
De menselijke trekken van kunstmatige intelligentie en mensen imiterende mechanica in robots fascineren velen, zie het succes van bijvoorbeeld speelfilms over dit onderwerp, van plat tot diepzinnig. Onder publiek valt daardoor draagvlak voor een actieve expositie rond dit onderwerp te verwachten. Andere partners die draagvlak (kunnen) bieden, lijken zich vooral in en rond Eindhoven te bevinden. Daarvan wil de adviescommissie toch in het bijzonder haar waardering uitspreken voor de tijdens de pitch gebleken adhesie vanuit mbo-opleiding Summa College - Zorg, vanwege de betekenis die de opleiding in het project ziet voor het aanpakken van ethische en morele vraagstukken rond robotisering in de zorgsector.

h. Het project draagt bij aan talentontwikkeling in de provincie Noord-Brabant (score: goed onder voorwaarde)
Niet Normaal werkt structureel met het 'meester-gezel-model' om oudere en jongere, beginnende kunstenaars met elkaar te laten werken. Daarnaast worden studenten begeleid die studeren aan de HKU (design en audiovisueel media), Design Academy Eindhoven, IArts. Ook worden jonge curatoren en redacteuren opgeleid binnen de stichting.

Voor ROBOT LOVE zal een 'open source model' worden gehanteerd: een portal waardoor input op alle niveaus kan worden verzameld en gedeeld.

Met name voor het onderdeel Platform 3 zullen in samenwerking met Baltan 12 jonge kunstenaars worden ingezet om nieuwe producties te maken.

Dit zijn allemaal pluspunten. De aanvraag maakt echter nog niet duidelijk in hoeverre het hier ook in Brabant gevestigde of in Brabant studerende talenten gaat.

2.2 FACULTATIEF (minimaal 2)

i. Het project ondersteunt de ontwikkeling van een culturele hotspot (score: goed)

De kern van het project in 2018 vindt plaats in het Evoluon. Hoewel dit, zoals de aanvrager aangeeft, een iconische en voor dit project zeer passende plek is, is hiermee nog geen sprake van een culturele hotspot zoals bedoeld in de Brabant C-criteria. Stec, een organisatie die ijvert voor revitalisering van het Evoluon als plek voor creativiteit en technologie, probeert hier wel weer een culturele hotspot te realiseren. De adviescommissie is bereid dat te ondersteunen door het als zodanig aan te merken. Andere elementen van het festival, de platforms 2 en 3 spelen zich deels af op Strijp-S, waarmee ondersteuning van de (al vergevorderde) ontwikkeling van deze culturele hotspot in elk geval aan de orde is.

j. Het project is innovatief, doordat het zich binnen zijn discipline of sector onderscheidt in inhoud, uitvoering of cultureel ondernemerschap en specifiek daarmee het cultuursysteem versterkt (score: voldoende)

Het thema van de verhouding tussen mens en machine/robot/A.I., ook als het gaat om emotionele verbinding en morele dilemma's, is op zichzelf niet innovatief, het is bijvoorbeeld al bijna 100 jaar een geliefd thema in de cinematografie, van Frankenstein (gebaseerd op een boek dat weer ruim 100 jaar ouder is) tot recentere

producties als Her en Ex Machina. Ook in het vorige project van Niet Normaal, Hacking Habitat, kwam het thema aan bod.

De claim dat bezoekers onderdeel worden van een 'immersieve intelligente omgeving' en andere reflecties in (monumentale) kunstwerken, en bezoekers uitnodigen tot een gesprek over existentiële vragen met een A.I.-machine zijn vormen die nog verdere uitwerking behoeven. Op grond van de verwachte inhoudelijke kwaliteit van de platforms, geeft de commissie de initiatiefnemer het vertrouwen dat hier innovatieve vormen worden gevonden om mensen bij de omgang met robotisering en A.I. te betrekken.

k. Het project ligt in het verlengde van het profiel van Brabant (score: goed)

Het project combineert bij uitstek high tech met high touch-waarden als zorg, liefde, empathie. Ook de combinatie van creatieve industrie en technologie wordt (vooral in Eindhoven maar ook daarbuiten) breed gedragen. Tot slot onderschrijft de adviescommissie het argument dat het project zich in belangrijke mate richt op jong volwassenen en hen zo betreft bij het profiel van top kennis- en innovatieregio.

l. Bij het project is sprake van samenwerking met een of meer andere partijen, waarvan ten minste een partij behoort tot een domein buiten de culturele sector (score: goed)

ROBOT LOVE vindt plaats in allianties met sterke lokale partners als Van Abbe Museum, Dutch Design Foundation, MAD, STEC en Baltan.

Ook met de TU's Eindhoven en Delft, Universiteit Twente, Utrecht Data School, Evoluon en Regus wordt samengewerkt.

Met VDL, Summa College, Inmoov en Robots.nu wordt onderzoek gedaan naar robots die in complexe mensrelaties sociaal competent en empathisch gedrag leren.

Hiermee voldoet de aanvrager meer dan voldoende aan het criterium.

m. Het project wordt uitgevoerd binnen of in samenwerking met de Brabantse topsectoren (score: goed)

De belangrijkste verbinding ziet de adviescommissie hier met Life Sciences & Health. Het gaat dan om de betekenis van de toepassing van A.I. in de gezondheidszorg. Niet alleen technologisch (waarmee ook nog een verbinding met de topsector High Tech Systems and Materials denkbaar is) maar ook met betrekking tot maatschappelijke en morele vraagstukken als sociale innovatie en patiënten rechten.

3. ADVIES

Stichting Niet Normaal en Ine Gevers laten met deze aanvraag een inhoudelijk aantrekkelijke propositie zien voor het Brabant van de verbinding tussen geavanceerde technologie en humane waarden. De adviescommissie is dan ook van mening dat het hier om een project gaat dat goed bij Brabant C past en voldoende grondslag geeft voor een substantiële bijdrage.

Op één punt in de verbinding met stakeholders is de commissie echter kritisch. Dat betreft het draagvlak onder bedrijven en aan het project verwante organisaties zoals dat in de financiering tot uiting komt. Hierdoor wordt een beroep gedaan op de (overheids)middelen uit het fonds dat niet goed in verhouding is met de betekenis die het project voor die andere partijen zou kunnen hebben. In de aanvraag wordt een Brabant C-bijdrage begroot van ruim 5 keer de gezamenlijke bijdrage van sponsors en partners. De commissie adviseert daarom een 20% (ofwel € 70.000) lager dan gevraagde bijdrage uit het fonds te verstrekken, met als taakstelling het project ongewijzigd doorgang te doen vinden door het verschil op te halen uit sponsoring en partnerschappen. Dat betekent een verlening van € 280.000 in plaats van de gevraagde € 350.000.

Wat betreft het punt talentontwikkeling adviseert de commissie het bestuur de aanvrager te laten bevestigen dat minimaal 25% van de talenten (kunstvakstudenten of jonge professionals) in de onderdelen meester-gezel, opleiding curatoren en redacteurs en jonge kunstenaars in platform 3, aantoonbaar in Brabant is gevestigd of in Brabant studeert, alvorens een daadwerkelijke bijdrage uit te keren. Buiten de genoemde opleidingen zijn ook Avans techniekopleidingen en de game-opleidingen aan NHTV en AKV/St. Joost wellicht interessante partners.

4. SAMENSTELLING ADVIESCOMMISSIE

George Lawson (voorzitter)

Remco van Soest

Lydia van Oosten

Jorn Konijn

Sef Peeters

Rob Schoonen

Arend Hardorff

secretaris: Geert Lenders

Disclaimer: bovenstaand advies is opgesteld ten behoeve van besluitvorming door het bestuur van Stichting Brabant C Fonds. Het advies op zichzelf is geen besluit tot verlening, noch geeft het aanspraak op een besluit tot verlening. Het besluit van het bestuur van Stichting Brabant C Fonds kan afwijken van het advies. Art. 8.3 van de statuten van de stichting bepaalt dat het bestuur een voornemen om met het besluit af te wijken van het advies, ter advisering dient voor te leggen aan de Raad van Toezicht van de stichting.